

Statens regulering af familieretten

Dommer ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol Anne Louise Bormann

I de senere år har der været stigende opmærksomhed på ikke traditionelle familieformer (regnbuefamilier). Det rejser en række spørgsmål om juridiske rettigheder og pligter for medlemmer af sådanne familier. I hvilket omfang skal staten anerkende familieforhold, der ikke er stiftet på traditionel vis via biologi, ægteskab eller adoption? Hvilke hensyn kan begrunde enten forbud mod visse former for familiestiftelse eller at nægte at give juridiske rettigheder til personer, der opfatter sig selv (og af andre opfattes som) forældre til et barn uden at være det biologisk. Hvis denne diskussion skal ske på et oplyst grundlag uden at være præget af argumentation bygget på mavefornemmelser med hensyn til, hvad der "føles naturligt" på den ene side, og et måske for stærkt og uopnåeligt ønske om ligestilling på den anden side, bør man gøre sig klart, hvilke hensyn der kan og bør tilgodeses ved lovgivningen. Det besvarer ikke alle spørgsmål, men giver mulighed for en reel debat. Formålet med dette indlæg er at analysere disse hensyn.

1. Hvad er en familie?

Familiebegrebet i den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8 er et autonomt begreb, der bygger på den faktiske eksistens af tætte personlige bånd, jf. f.eks. *Paradiso og Campanello mod Italien*, § 140 (dom af 24. januar 2017 i sag 25358/12). Familiebegrebet og den tilhørende terminologi udvikler sig i takt med samfundsudviklingen. I *Vinskovsky mod Tjekkiet* (afvisningsafgørelse af 5. september 2023 i sag 29252/19) anvendte Domstolen for første gang begrebet "social parenthood" som beskrivelse for forholdet mellem en mand og hans tidligere partners datter, som han taget del i omsorgen for, mens forholdet varede, og Domstolen nåede frem til, at forholdet til steddatteren var omfatter af hans privatliv. Han fik dog ikke medhold i sit krav om samvær. Dette indlæg er ikke en gennemgang af, i hvilket omfang Menneskerettighedskonventionen stiller krav om anerkendelse af familieliv. Formålet er i stedet en bredere drøftelse af de hensyn, der kan begrunde begrænsninger i anerkendelsen, men relevant praksis fra Menneskerettighedsdomstolen vil blive inddraget.

Traditionelt er familier blevet stiftet gennem biologi, ægteskab eller adoption. Også familieforhold, der bygger på samliv, eller at en voksen igennem en længere periode varetager omsorgen for et barn, anerkendes og kan medføre retsvirkninger, herunder i visse tilfælde adgang til at få forældremyndigheden over barnet ved forældremyndighedsindehaverens død eller til at få fastsat samvær. Et vanskeligt spørgsmål, der i de senere år har fået øget opmærksomhed, er, i hvilket omfang et familieliv, der ikke bygger på biologi, men på en aftale med en eller begge barnets biologiske forældre om fremover at dele forældreskabet, skal anerkendes, eller om sådanne ikkebiologiske forældre først skal "gøre sig fortjent til" forældreskabet ved igennem en længere periode at tage del i ansvaret for barnet. En forudsætning for anerkendelse af surrogatarrangementer og stiftelse af regnbuefamilier er en anerkendelse af sådanne forhåndsaftaler om forældreskab – på engelsk betegnet "preconception agreements".

Et andet men beslægtet spørgsmål er, i hvilket omfang forældreskab stiftet ved aftale, kan ophæves ved en ny aftale. Når det gælder ægteskab og samlivsforhold, har det længe i de

nordiske lande været anerkendt og anses i dag som selvfølgelig, at disse beror på et frit valg og et frit fravalg. Ægteskab og samliv kræver begge parter samtykke og kan og skal opløses, blot en part ønsker det. Ganske vanskeligere bliver det, når vi taler om forholdet mellem børn og forældre eller andre, der optræder i forældres sted. Her sætter navnlig hensynet til mindreårige børn, men også en række andre hensyn begrænsninger for retten til selv at vælge sin familie, jf. herom under pkt. 2. Og i det omfang forældrebørn forhold hviler på et valg, opstår spørgsmålet om adgangen til at vælge fra. Hvornår kan man vælge ikke længere at være forælder, eller at man ikke længere ønsker at være barn af sin hidtidige juridiske mor eller far.

Et eksempel på et sådant spørgsmål om fortrudt forældreskab opstod i UfR 2020.237 H. Her havde et lesbisk par besluttet sammen at få et barn, og den kvinde, der ikke skulle føde barnet, havde underskrevet en erklæring efter børnelovens § 27 og § 27 b, om at hun samtykkede til den assisterede befrugtning med donorsæd, at hun ville påtage sig omsorgen og ansvaret for barnet, og at hun ville registreres som medmor. Allerede få uger efter, at barnet blev født, fortrød begge kvinder medmoderskabet og ønskede det ophævet. De var flyttet fra hinanden, og der var ingen kontakt mellem medmor og barn. Højesteret nåede frem til, at erklæringen afgivet før fødslen var bindende, og at medmoderskabet ikke kunne ophæves.

Diskussionen om anerkendelse af flere end to forældre til et barn er oftest centreret om de såkaldte regnbuefamilier. Der findes næppe nogen entydig definition heraf, men LGBT+ Danmark definerer en regnbuefamilie som ”en familie med børn, hvor mindst en af forældrene er LGBT+ person. Regnbuefamilier kommer i mange former, og der kan være flere forældre, som har indgået aftaler om at blive en familie sammen, selv om de ikke nødvendigvis har et romantisk forhold til hinanden, men derimod et praktisk eller venskabeligt forhold.”

I drøftelserne af anerkendelsen af disse familier, og hvad der er bedst for børn, der vokser op i dem, defineres og definerer regnbuefamilier sig ofte som alternativ til traditionelle kernefamilier bestående af en ciskønnet mand en ciskønnet kvinde og deres fælles biologiske børn. Et sådant syn på regnbuefamilier som et nybrud med den traditionelle ”far og mor og børn” familie er dog både historieløst og begrænsende for diskussionen af juridiske rettigheder og pligter for nye familieformer. Det er på ingen måde nyt, at en betydelig del af omsorgen for børn varetages af andre end de biologiske forældre. Til alle tider har bedsteforældre (og andre biologiske slægtninge) spillet en betydelig rolle for børneopdragelsen. Den traditionelle storfamilie, hvor flere end to generationer lever sammen er desuden en familieform i vækst i hvert fald bedømt ud fra tal fra det danske boligmarked¹. Hertil kommer ”traditionelle” skilsmissefamilier, hvor fars og eller mors nye partnere og børn kan spille en stor rolle for barnet. Hverken bedsteforældre, stedforældre eller stedsøskende vil typisk have juridiske rettigheder eller pligter i forhold til barnet. I overvejelserne om den retlige regulering af nye familieformer, bør disse familietyper ikke blive glemt.

2. Hvilke hensyn kan begrunde begrænsninger i adgangen til at stifte familie eller i at nægte anerkendelse af familierelationer?

Traditionelt har begrænsninger i adgangen til at stifte familie været begrundet i religiøse hensyn, hensynet til den offentlige moral og hensynet til at beskytte og understøtte ægteskabet som samfundsbærende institution. Disse hensyn tillægges ikke i dag samme vægt som tidligere. Derimod kan der være andre tungtvejende hensyn, der kan begrunde begrænsninger i adgangen til at stifte familie ved hjælp af assisteret reproduktion, eller i statens anerkendelse af de

---

¹ Se f.eks. denne artikel www.tv2nord.dk/aalborg/trend-flere-oensker-bo-flere-familier-under-et-tag

involverede personers opfattelse af deres familieforhold. I det følgende vil disse hensyn blive nærmere gennemgået.

2.1 Hensynet til barnet

Begrænsninger i adgangen til med samfundets hjælp eller anerkendelse at stifte familie på anden vis end den traditionelle kernefamilie har traditionelt været begrundet i, at det var til barnets bedste at have to forældre (af hvert sit køn). Se f.eks. betænkning 1350/1997 om børns retsstilling, der ligger til grund for den danske børnelov, side 42ff. Dette hensyn er i de senere år trådt i baggrunden i takt med, at assisteret befrugtning er blevet tilladt for enlige og for homoseksuelle. Samtidig er hensynet til, at barnet skal kende sine rødder blevet mere fremtrædende og har medført mulighed for åben donation ved donation af æg og sæd – samt en stigende kritik af international adoption. Se som eksempel på varetagelse af hensynet til barnets ret til at kende i hvert fald en del af sit genetiske ophav § 5 i den danske lov om assisteret befrugtning, der forbyder såkaldt dobbeltdonation (donation af både sæd og æg), medmindre det er medicinsk begrundet og enten sæd eller æg er doneret i ikke-anonym form.

Hensynet til barnet er også en af begrundelserne for begrænsninger med hensyn til alderen på potentielle forældre, der tilbydes assisteret befrugtning. I Danmark er det ulovligt at foretage assisteret befrugtning, hvis kvinden er ældre end 45 år, jf. lov om assisteret befrugtning § 6. Denne aldersgrænse kritiseres jævnligt for at være kønsdiskriminerende – en sådan aldersgrænse findes ikke for mænd – og ude af takt med den stigende levealder. Heroverfor kan indvendes, at ældre mænd ganske vist kan sætte børn i verden, men ikke uden en yngre kvinde, som forhåbentlig (hvis vi ser bort fra surrogattilfældene) vil træde til, hvis manden falder bort. Og selv om sundhedstilstanden blandt dem af os, der er over 50 utvivlsomt er bedre end i tidligere generationer, bør man nok, inden man sætter børn i verden i en sen alder, overveje, at det faktisk er 35 % af danskerne, der dør, før de fylder 75².

Også det at blive undfanget ved IVF behandling indebærer en risiko for de kommende børn i form af øget risiko for tvillinger og for tidlig fødsel med deraf følgende risiko for helbredsproblemer. Denne (relativt) beskedne risiko kan evt. indgå i vurderingen, om man bør tilbyde IVF behandling i tilfælde, hvor der er andre muligheder. Dette er navnlig relevant i relation til såkaldte partnerdonationer, som forventes snart at blive lovlige i Danmark³. Her er den ene af kvinderne i et lesbisk parforhold ægdonor, mens den anden føder barnet. Herved opnår begge kvinder en biologisk/genetisk tilknytning til barnet, men prisen herfor er en behandling, der er dyrere og (lidt) mere risikabel end, at en af kvinderne befrugtes med donorsæd og dermed både leverer æg og livmoder.

I diskussioner om anerkendelse af, at flere end to personer kan være forældre til et barn, vil både tilhængere og modstandere typisk henvise til barnets bedste. For en sådan anerkendelse taler, at barnets ret til at bevare forbindelsen til alle de personer, der har varetaget forældrerollen, bedst sikres ved, at alle disse forældre ligestilles retligt og dermed sikres samvær – hvis det er til barnets bedste – og medindflydelse på barnets liv, herunder ved afgørelser om sundhedsbehandling, religion osv. Imod taler risikoen for, at barnet i endnu højere grad end i ”traditionelle” skilsmissefamilier bliver centrum for en kamp om barnet, når

---

² Rapport udarbejdet af Institut for klinisk medicin, Aarhus Universitet. Se beskrivelsen i denne artikel www.dr.dk/nyheder/indland/er-der-mange-der-doer-tidligt-i-dit-nabolag-se-de-kaempe-lokale-forskelle-her

³ Se pressemeddelelse udsendt af Indenrigs- og Sundhedsministeriet den 31. januar 2024 på www.ism.dk

der er tre eller fire forældre, der alle ønsker mest muligt samvær. Det er vanskeligt på noget, der ligner objektivt grundlag, at afgøre, hvem der har ret.

En højere grad af anerkendelse af forældreskab baseret på aftaler (eventuelt mod betaling) og valg, indebærer formentlig også en øget risiko for, at personer, der ikke er egnet til at tage vare på børn, påtager sig rollen som forældre. Der er selvsagt ikke noget, der forhindrer uegnede forældre i at få børn på naturlig vis, men det kræver trods alt, at man er villig og i stand til at gennemføre en graviditet, eller at man kan overtale en partner til at gøre det. Andre end biologiske forældre, kan kun opnå forældreskab gennem adoption, der kræver en omfattende godkendelsesproces, og for så vidt angår stedbørnsadoption, at man allerede i en periode har taget del i omsorgen for barnet. En adgang til kommercielt surrogatmoderskab åbner i yderste konsekvens for muligheden for, at f.eks. pædofili kan købe et barn. At købet er et bestillingskøb, gør det næppe bedre. Hertil kommer, at myndighederne vil kunne have sværere ved at handle tilstrækkeligt hurtigt for at beskytte barnet, fordi barnet pludselig ankommer fra udlandet i modsætning til tilfælde, hvor myndighederne bliver bekendt med, at en sårbar kvinde er gravid og har tid til at undersøge hendes ressourcer og iværksætte hjælpeforanstaltninger.

2.2. Hensynet til børn abstrakt og generelt, hensynet til at undgå udnyttelse af kvinder og hensynet til den, der leverer kønsceller til en graviditet

I nogle tilfælde skal hensynet til et konkret barn, om hvis familieforhold myndighederne skal træffe en afgørelse, afvejes over for et mere generelt hensyn til, hvad der er bedst for børn, herunder ufødte børn og børn, der – hvis lovgivningen virker – aldrig vil blive født. Dette dilemma træder tydeligst frem i sager om surrogatmoderskab. Kommercielt surrogatmoderskab er forbudt i det meste af Europa. Det forhindrer dog ikke personer, der ønsker børn, i at indgå sådanne aftaler i lande, hvor det er tilladt, for derefter at vende hjem med et barn, hvor manden (den ene mand i et homoseksuelt forhold) typisk er biologisk far, og også anerkendes som retlig far, mens kvinden (eller den anden mand) ikke anerkendes som forælder (uanset om kvinden har leveret ægget og dermed genetisk er mor). Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har i flere domme fastslået, at medlemslandene ikke har en pligt til at anerkende et fødselscertifikat, der angiver den kvinde, der har indgået surrogataftalen (the intended mother) som mor. Derimod er der en pligt til at på passende vis, herunder ved adoption, at anerkende forholdet mellem barn og ”intended mother” senest når forholdet er blevet ”a practical reality”, jf. Advisory Opinion af 10. april 2019, § 52 (P16-2018-001).

I dom af 6. december i sagen K.K. and others mod Danmark (sag 25212/21) fandt domstolen, at der var sket en krænkelse af artikel 8 over for to børn, som var kommet til verden ved surrogatmoderskab i udlandet med en dansk (retlig og biologisk) far, og hvor hans ægtefælle, som nu varetog rollen som mor, ikke kunne få tilladelse til stedbørnsadoption, fordi der var betalt vederlag til surrogatmoderen. Højesteret var i dommen UfR 2021.715 H nået frem til i enighed, at det absolutte forbud i adoptionslovens § 15 mod at bevilge adoption i tilfælde, hvor nogen, der skal samtykke til adoptionen, har modtaget betaling, strider mod EMRK. I sådanne tilfælde skal der ifølge dommen foretages en afvejning af hensynet til barnet over for de hensyn, der ligger bag forbuddet, som er at undgå, at børn bliver en handelsvare, og at forhindre udnyttelse af sårbare kvinder. For Højesterets flertal på fire dommere faldt denne afvejning ud til, at nægtelse af adoption ikke var i strid med EMRK. Også Menneskerettighedsdomstolen delte sig 4-3, og flertallet, som nåede frem til en krænkelse,

henviser bl.a. til, at hensynet til barnet er ”paramount” (se dommens § 76). Mindretallet kritiserer denne anvendelse af begrebet ”paramount” under henvisning til, at det ikke findes i noget internationalt instrument, og at det ikke kan tages bogstaveligt, således at hensynet til et barn altid går forud for ethvert andet hensyn.

Også dommen UfR 2020.237 H om medmoderen, der fortrød, som er refereret ovenfor under pkt. 1. kan ses som udtryk for et abstrakt hensyn til, hvad der er bedst for børn, fremfor hensynet til det konkrete barn. Det konkrete barn har næppe haft nogen interesse i at have en retlig forælder i form af en medmor, som barnet ikke havde nogen biologisk forbindelse med, og som ikke ville komme til at spille nogen rolle i barnets opvækst. Landsretten henviste i sine præmisser, som Højesteret tilsluttede sig, til hensynet til, at barnet får to forældre, som fremgår af forarbejderne til børneloven. I den forbindelse skal man dog overveje, at børneloven blev til på et tidspunkt, hvor assisteret befrugtning af enlige kvinder var forbudt, og at man på dette område er gået væk fra et krav om to forældre. I stedet kan afgørelsen måske bedre begrundes med, at det generelt er bedst for børn, at personer, der beslutter sig for assisteret befrugtning, er klar over, at samtykket hertil er bindende og ikke senere kan fortrydes, og derfor forhåbentlig tænker sig om. Derimod er det vanskeligt at begrunde, at et barn i en situation som den foreliggende, ikke som voksen har mulighed for at få slettet en retlig forælder, som ikke er biologisk forælder, og som barnet ikke har haft kontakt til under sin opvækst. En sådan mulighed eksisterer ikke efter dansk ret.⁴

Også den, der leverer æg eller sæd med henblik på assisteret befrugtning, har krav på beskyttelse mod, at æg eller sæd anvendes uden den pågældendes samtykke, eller at de donorer, der leverer æg til kommercielt surrogatmoderskab, sætter deres helbred på spil for penge. En vanskelig afvejning af hensynet til den, der har afgivet sæd, og den kvinde, der ved hjælp af sine nedfrosne befrugtede æg ønsker at opnå en graviditet, findes i storkammerdom af 10 april 2007 i sagen Evans mod UK (sag nr. 6339/05). I denne sag havde en kvinde forud for en kræftbehandling fået udtaget æg, som blev befrugtet med hendes partners sæd, idet parret var blevet rådgivet om, at nedfrysning af ubefrugtede æg havde langt dårligere chancer for senere at kunne føre til en graviditet. Efter endt behandling skulle kvinden vente to år på at forsøge befrugtning, og i den periode gik parret fra hinanden, og manden ønskede de befrugtede æg destrueret, mens kvinden ønskede at anvende dem. De engelske domstole nåede frem til, at manden havde ret til at tilbagekalde sit samtykke til assisteret befrugtning så længe, æggene ikke var oplagt i kvindens livmoder. Menneskerettighedsdomstolens flertal fandt ikke, at der herved var sket en krænkelse af kvindens ret til familieliv, og lagde bl.a. vægt på, at der ikke på dette område findes et europæiske konsensus.

2.3. Sundhedsmæssige hensyn

I lovgivningen om assisteret befrugtning er et væsentligt hensyn selvsagt hensynet til sundheden for de personer, der undergår behandling, og det barn, der forhåbentlig kommer ud af det, herunder beskyttelse mod videregivelse af kønssygdomme og arvelige lidelser. En gennemgående vanskelighed har til stadighed været, hvordan man afgrænser befrugtning, der foregår i privat regi, og som staten hverken kan eller bør blande sig i, og de former for befrugtning, der reguleres af sundhedslovgivningen.

---

⁴ Børnelovsudvalget overvejede i betænkning 1350/1997 om børns retsstilling, s. 62, om det skulle være muligt for et barn, der er fyldt 18 år, at anlægge faderskabssag, men fandt ikke en sådan mulighed for at ”kassere” en social far ønskelig

Dette spørgsmål opstod i U 2024.511 V, hvor en mand var tiltalt for overtrædelse af vævsloven ved i mindst 5 tilfælde at have transporteret og leveret sin sæd til kvinder, der anvendte den til befrugtning af sig selv. Efter vævsloven må bl.a. opbevaring og distribution af væv og celler kun udføres med Styrelsen for Patientsikkerheds tilladelse. Manden, som i retten forklarede, at han havde doneret sæd, der havde resulteret i i alt 16 børn, blev dømt i byretten, mens landsretten fandt, at hans aktiviteter ikke var omfattet af vævsloven. Se også UfR 2023.1764 H, der angik spørgsmålet, om en befrugtning med sæd fra en kendt donor, som en kvinde havde foretaget hjemme, men efter rådgivning fra en læge, var foretaget ”under en sundhedspersons ansvar”, og dermed var omfattet af lov om assisteret befrugtning. Spørgsmålet, som Højesteret besvarede bekræftende, var afgørende for, om den fødende kvindes kvindelige partner kunne registreres som medmor.

2.4. Økonomiske hensyn

Også samfundsøkonomiske hensyn kan begrunde begrænsninger i det frie valg af familie. Forældreskab har betydning for offentlige ydelser, for ret til orlov i forbindelse med barsel og børnepasning, og for beskatning, herunder i form af afgift på arv og gave. Hertil kommer de udgifter, der er forbundet med offentligt betalt kunstig befrugtning.

Hensynet til de begrænsede økonomiske – og menneskelige i form af sundhedspersonale – ressourcer, der er til rådighed for sundhedsvæsenet, kan indgå ved vurderingen af skatteyderbetalt assisteret befrugtning skal stilles til rådighed ikke kun for personer, der lider af en sygdom, der påvirker deres fertilitet, men også for dem, der har brug for behandling, fordi de har en partner af samme køn, ikke har nogen partner eller har nået en alder, hvor de af naturlige årsager ikke længere kan få børn.

Et frit eller friere valg af, hvem man anser for sine forældre/sine børn åbner mulighed for omgåelse af skatteregler, der begunstiger overdragelser ved arv og gave mellem børn og forældre. I Danmark er det ikke muligt at give afgiftsfri gaver mellem f.eks. en moster og hendes nevø, men gaven vil blive indkomstbeskattet, og arv fra moster til nevø er belagt med en tillægsboafgift på 25 %. Det er forekommet i praksis, at slægtninge i denne situation har valgt at indgå ægteskab for at spare afgift, men de fleste afholder sig nok alligevel fra at tage dette skridt, der formentlig vil blive mødt med forargelse fra andre medlemmer af familien, og desuden ikke er muligt, hvis en af parterne i forvejen er gift. Hvis det er muligt at opnå registrering som (yderligere) forælder udelukkende baseret på parternes oplysning om, at de opfatter sig som forælder og barn, vil sådan skattetænkning blive lettere. Uanset at det kan forekomme sympatisk at ønske at begunstige sin yndlingsnevø, bør sådanne hensyn varetages gennem afgiftslovgivningen og ikke den familieretlige lovgivning.

Det vil næppe generelt blive accepteret, hvis familier med flere end to forældre dermed opnår bedre rettigheder til barselsorlov samt frihed ved børns sygdom mv. Dette problem kan dog relativt nemt løses ved at give mulighed for f.eks. at overdrage en del af orloven til en anden, herunder yderligere forældre eller bedsteforældre, uden at den samlede ret til frihed forøges.

Et vellykket eksempel på ligestilling af forskellige familietyper, er de regler om overdragelse af barselsorlov, som blev indført ved lov nr. 343 af 22. marts 2022. Efter de nye regler kan en forælder overdrage en del af barselsorloven med deraf følgende ret til dagpenge til et nærtstående familiemedlem, herunder bedsteforældre, eller til en social forælder. Loven indeholder endvidere en definition af social forælder, der vil kunne anvendes i andre sammenhænge. En social forælder er ifølge barselslovens § 23 a, stk. 3:

- ”1) En forælders ægtefælle eller samlever, der er tiltænkt en forældrelignende relation til barnet, og som ikke er barnets forælder.
2) En kendt donor, der er tiltænkt en forældrelignende relation til barnet, og som ikke er barnets forælder.
3) En kendt donors ægtefælle eller samlever, der er tiltænkt en forældrelignende relation til barnet, og som ikke er barnets forælder.”

Straks vanskeligere kan det være at løse, hvordan yderligere forældre skal indgå med hensyn til de mange sociale ydelser, herunder nedsat betaling i daginstitutioner, der afhænger af forældrenes indtægt. Den sociale lovgivning er i dag indrettet efter, at forsørgerpligten over for et barn påhviler højst to personer. Den enkle løsning vil være, at regnbue/storfamilier må tage det sure med det søde og dermed acceptere, at flere personer til at forsørge et barn, medfører et mindre behov for offentlige tilskud.

Et andet spørgsmål er, om samfundsøkonomiske hensyn kan begrunde begrænsninger med hensyn til assisteret befrugtning for enlige, eller at enlige forældre, der har modtaget assisteret befrugtning skal have færre sociale ydelser end andre enlige forældre med samme indtægt. Menneskerettighedsdomstolen har i afvisningsafgørelse af 9. marts 2010 i sagen *Luciana Santos Hansen mod Danmark (17949/07)* forholdt sig til, om det var i strid med artikel 14, jf. artikel 8 og 1. tillægsprotokol 1, artikel 1, at enlige adoptanter ikke modtog et særligt børnetilskud, som blev givet til børn, som kun havde en levende forælder. Domstolen fandt ikke, at der forelå en krænkelse. En særstilling i den sociale lovgivning for ”selvforskyldt” enlige forældre rejser dog en række vanskeligheder af såvel retlig som praktisk karakter og tager ikke hensyn til, hvad der er bedst for barnet.

2.5. Hensynet til enkelhed og klarhed i lovgivningen og retsanvendelsen

Ligestilling af homoseksuelle og heteroseksuelle par var retsteknisk relativt enkel, idet homoseksuelle par blot overalt i lovgivningen er blevet ligestillet med heteroseksuelle i forhold til hinanden og i forhold til eventuelle fælles børn. En ligestilling af familier, hvor flere end to personer fungerer som forældre til et barn, er straks vanskeligere. At anerkende, at en person kan have mere end to forældre vil indebære et afgørende brud med de principper, der ligger til grund for f.eks. arvelovgivning. Hertil kommer såvel regler som praksis mht til blanketter, IT-systemer osv., der regulerer alle de situationer, hvor begge (nu alle) forældre skal samtykke, informeres eller afgive oplysninger om indtægtsforhold. Dette gælder f.eks. udstedelse af pas, samtykke til sundhedsbehandling, udbetaling af sociale ydelser, valg af skole og daginstitution osv. Hver for sig kan disse juridiske og praktiske udfordringer utvivlsomt løses. Spørgsmålet er dog, hvor langt man skal gå for at tilpasse lovgivning, administrativ praksis og IT-systemer til en relativt lille gruppe familier, og dermed gøre lovgivningen mere uoverskuelig og i en række tilfælde – f.eks. samtykke til sundhedsbehandling – umulig at håndhæve i praksis.

Konklusion

Et generelt ønske om anerkendelse af og ligestilling af mangfoldige former for forældreskab og familieformer er lettere at udtrykke end at realisere. Selv hvis det lykkes os at frigøre os fra vores forudfattede meninger om, hvad en rigtig familie er, og hvordan det generelt er bedst for børn at vokse op, kræver reguleringen eller afreguleringen af adgangen til at stifte familie,

stillingtagen til en række vanskelige etiske, praktiske og økonomiske spørgsmål. Ved at gøre sig de relevante hensyn klart, er man dog nået et stykke af vejen.